

Doplňující studium k rozšíření odborné kvalifikace Speciální pedagogiky

DVDSrozSP Doplňující studium k rozšíření odborné kvalifikace Speciální pedagogiky, id=20804

ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

Povinné

- 1) Speciální pedagogika
- 2) Speciálněpedagogické poradenství a intervence (logopedie, surdopedie, psychopedie, somatopedie, oftalmopedie v předškolním a školním věku)
- 3) Obhajoba Závěrečná práce

Volitelné

- 4) Poradenství a intervence ve specifických poruchách učení a chování
- 5) Poradenství a intervence v etopedii

Okruhy ZZk

Speciální pedagogika

1. Vývoj v přístupech ke vzdělávání lidí s postižením/znevýhodněním od segregace k inkluzi – rozdíly v podmínkách vzdělávání.
2. Školský zákon a navazující vyhlášky v platném znění – ve vztahu ke vzdělávání žáků se SVP.
3. Pedagogicko-psychologické poradenské služby (školní poradenská pracoviště, specializovaná poradenská zařízení, preventivně výchovná zařízení), legislativní rámec – v platném znění.
4. Systém kurikulárních dokumentů (RVP, dvě úrovně RVP).
5. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (charakteristika RVP ZV, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata)
6. ŠVP ZV (žák se speciálními vzdělávacími potřebami – klasifikace, charakteristika jednotlivých druhů)

7. Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu (podmínky pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením, základní škola, individuální vzdělávací plán, asistent pedagoga, podpůrná opatření)
8. Multikulturní výchova a vzdělání (evropská dimenze ve vzdělání, současný přístup k řešení otázek multikulturní výchovy a vzdělávání)
9. Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním (definice sociokulturního znevýhodnění, strategie ve vzdělávání minorit se zaměřením na romské etnikum)
10. Komplexní přístup k osobám se SVP – ucelená rehabilitace (charakteristika jednotlivých složek), mezioborová spolupráce.
11. Raná intervence (pojetí, cíl, úkoly, organizace služeb, týmová práce, spolupráce s rodinou).
12. Rodina dítěte/žáka se speciálními potřebami – nejlepší zájem dítěte.
13. Předprofesní a profesní příprava, kariérové poradenství, specifika u jedinců se SVP.
14. Speciálně pedagogická diagnostika (pojetí, diagnostika v raném a předškolním věku, diagnostika školní zralosti, přehled základních diagnostických metod ve speciálně pedagogické diagnostice, hlavní oblasti speciálně pedagogické diagnostiky).
15. Oftalmopedie (pojetí oboru, vymezení zrakového postižení). Základní patologie zraku v dětském a dospělém věku. Projevy zrakových vad a zrakového postižení.
16. Vývoj zrakového vnímání a přístup k informacím osob s postižením zraku.
17. Poradenství a edukace osob se zrakovým postižením (poradenství dle věkových skupin, školy pro zrakově postižené, společné vzdělávání, raná péče, služby sociální rehabilitace.
18. Surdopedie Význam sluchu, stavba ucha, etiologie sluchového postižení, faktory negativně ovlivňující vývoj sluchového analyzátoru, klasifikace sluchového postižení, metody vyšetření sluchu. Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením.
19. Komunikační systémy osob se sluchovým postižením Audio-orální komunikační systémy a vizuálně-motorické komunikační systémy. Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.
20. Možnosti poradenství a vzdělávání u dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením. Raná péče. Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené. Vzdělávací systém v ČR, legislativa.
21. Logopedie (komunikace, narušená komunikační schopnost a její klasifikace, charakteristika forem narušené komunikační schopnosti – vymezení, etiologie, symptomatologie, podpora a vzdělávání osob s narušenou komunikační schopností).
22. Sekundární poruchy komunikace (pojetí, specifika komunikační schopnosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami).
23. Alternativní a augmentativní komunikace (charakteristika AAK, cílová skupina uživatelů, charakteristika systémů a pomůcek aplikovaných v naší praxi).

24. Somatopedie (pojetí, klasifikace, charakteristika vybraných druhů tělesného postižení, výuka žáků s tělesným postižením na základní škole)
25. Mozková obrna (charakteristika MO, formy MO, MO jako kombinované postižení)
26. Chronické nemoci a jejich vliv na edukaci a profesní přípravu jedinců (epilepsie, alergie a astmatická onemocnění)
27. Terapie ve speciálně pedagogické péči (terapie, hipoterapie, canisterapie, arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie ad.)
28. Psychopedie (pojetí, etiologie, klasifikace, charakteristika jednotlivých stupňů, edukace dětí/žáků s mentálním postižením, předprofesní a profesní příprava)
29. Školy pro žáky s mentálním postižením (charakteristika jednotlivých typů škol)
30. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (Díl I. Vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením)
31. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (Díl II. Vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami)
32. Etopedie – odlišnosti cílové skupiny etopedie od ostatních speciálněpedagogických disciplín, přístupy k dětem s poruchami chování, porucha emocí a chování v kontextu vzdělávání a speciálních vzdělávacích (edukačních) potřeb, systém školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče.
33. Poruchy chování – klasifikace poruch chování, definice poruchy chování, etiologické zdroje poruchy chování. Okruhy ke SZZ – programy B-SPZP; B-LOG a B-SP3S B-SPZP; B-LOG a B-SP3S: Inkluzivní (speciální) pedagogika
34. Patologické závislosti (pojetí, drogová závislost, závislost na alkoholu, tabakismus, závislost na hracích automatech – klasifikace diagnostická kritéria).
35. Patopsychologie – etiologie a patogeneze duševních poruch a k popisu a klasifikaci psychických poruch v oblasti vědomí, kognitivních procesů, paměti a pozornosti, emotivity, inteligence, vůle, pudů, jednání, motivace a osobnosti
36. Základní terminologie a vymezení zdraví a jeho determinanty (kardiovaskulární onemocnění, nádorová onemocnění, diabetes mellitus, alergie, epilepsie, neurózy v dětském věku)

Literatura

- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. Specifika ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy. Brno: MU, 2013. ISBN 978-80-210-6646-5.
- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu. Brno: MU, 2013. ISBN 978-80-210-6678-6.
- BARTOŇOVÁ, M., BYTEŠNÍKOVÁ, I., VÍTKOVÁ, M. et al. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřské škole. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-237-6.
- BARTOŇOVÁ, M., OPATŘILOVÁ, D., VÍTKOVÁ, M. Přístupy k dětem a mládeži se zdravotním postižením a sociálním

znevýhodněním mimo školu. Brno: Paido, 2013. ISBN 978-80-7513-242-0. BAZALOVÁ, B. Dítě s mentálním postižením a podpora jeho vývoje. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0693-4.

BOČKOVÁ, B. Podpora žáků se specificky narušeným vývojem řeči. Brno: MU, 2011. ISBN 978-80-210-5609-1. BYTEŠNÍKOVÁ, I. Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku. Brno: MU, 2007. 1. vyd. ISBN 978-80-210-4454-8. BYTEŠNÍKOVÁ, I. Komunikace dětí v předškolním věku. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3008-0. BYTEŠNÍKOVÁ, I., HORÁKOVÁ, R., KLENKOVÁ, J. (2007). Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido. ČERNÁ, M. a kol. Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením. Praha: Karolinum, 2015. ČERVENKA, K. Sud, který nemá dno? Potřeby dětí s poruchami emocí a chování očima výchovných profesionálů. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 139 s. ISBN 978-80-210-8138-3. DRŠATA, J., HAVLÍK, R. a kolektiv autorů. Foniatrie – Sluch. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. FIALOVÁ, I., OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. Somatopedie. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-233-8. FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 158 s. ISBN 9788024418575. HORÁKOVÁ, R. Sluchové postižení. Úvod do surdopedie. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0. JANKOVSKÝ, J. Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5. Okruhy ke SZZ – programy B-SPZP; B-LOG a B-SP3S B-SPZP; B-LOG a B-SP3S: Inkluzivní (speciální) pedagogika KLENKOVÁ, J. Logopedie. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9. KLENKOVÁ, J., BOČKOVÁ, B., BYTEŠNÍKOVÁ, I. Kapitoly pro studenty logopedie. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-229-1. KOPEČNÝ, P. Logopedická intervence u osob se zdravotním postižením ve věku mladé dospělosti. Brno: MU, 2014. ISBN 978-80-210-7339-5. KRAHULCOVÁ, B. Komunikační systémy sluchově postižených. Praha: Beakra, 2014. KRAUS, J. a kol. Dětská mozková obrna. Praha: Grada, Avicenum, 2004, 343 s. ISBN 80-247-1018-8. KVĚTOŇOVÁ, L., STRNADOVÁ, I., HÁJKOVÁ, V. Cesty k inkluzi. Praha: UK, 2012. ISBN 978-80-246-2086-2. LECHTA, V. Symptomatické poruchy řeči. Praha: Portál, 2008, 191 s. ISBN 978-80-7367-433-5. LECHTA, V. a kol. Inkluzivní pedagogika. Praha: Portál, 2016. MICHALÍK, J. Zdravotní postižení a pomáhající profese. Praha: Portál, 2011. MONATOVÁ, L. Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-86-9. MÜHLPACHR, P. Sociální patologie. Brno: MU, 2001. ISBN 80-210-2511-5. MÜLLER, O. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Olomouc: UP, 2001. ISBN 80244-0231-9. MÜLLER, O. Terapie ve speciální pedagogice. 2. přepracované vydání. Olomouc: 2014. ISBN 978-80-247-4172-7. NOVOSAD, L. Základy speciálního poradenství. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-197-5. OPATŘILOVÁ, D. Edukace osob s těžkým postižením a souběžným postižením více vadami. Brno: MU, 2013. ISBN 978-80-210-6221-4. OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených. Brno: MU, 2005. ISBN 80-210-3718-0. OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. Možnosti speciálně pedagogické podpory u osob s hybným postižením. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4575-0. OŠLEJŠKOVÁ, H., VÍTKOVÁ, M. et al. Východiska, podmínky a strategie ve vzdělávání žáků s těžkým postižením na základní škole speciální. Brno: MU, 2013. ISBN 978-80-210-6673-1. PIPEKOVÁ, J. et al. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2010, 3., přepracované a rozšířené vydání. ISBN 978-80-7315-198-0. PROCHÁZKOVÁ, L. Možnosti pracovního uplatnění lidí s postižením – současné trendy v České republice a zahraničí. Brno: MU, 2014. ISBN 789-80-210-7607-5. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2. PŘINOSILOVÁ, D. Diagnostika ve speciální pedagogice. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-142-3. PUGNEROVÁ, M. a J. KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. 293 stran. ISBN 9788024754529. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Edited by Kateřina Smolíková. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v

Praze, 2004. ISBN 8087000005 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. (Se změnami provedenými k 1.9.2007) Edited by Jaroslav Jeřábek - Jan Tupý. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 8087000021. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální. Edited by Jaroslav Jeřábek - Jan Tupý. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008. ISBN 978-80-87000-25-0. Okruhy ke SZZ – programy B-SPZP; B-LOG a B-SP3S B-SPZP; B-LOG a B-SP3S: Inkluzivní (speciální) pedagogika RÖDEROVÁ, P., PAVLOVSKÁ, M., VRUBEL. M. Metodika práce s třídním kolektivem v inkluzivní třídě se zaměřením na žáky se zrakovým postižením. Metodická příručka. Dostupné na www.munispace.muni.cz/library/catalog/book/1971 RÖDEROVÁ, P. Speciálněpedagogická diagnostika oftalmopedická. Metodické texty k projektu MUNI 4.0. Pedagogická fakulta, studijní program Logopedie (Bc.). 2020. ISBN 978-80-210-9590-8. Dostupné na www.munispace.muni.cz/lib VÁGNEROVÁ, M. Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Vydání první. Praha: Portál, 2014. 815 stran. ISBN 9788026206965 VALENTA, M. a kol. Přehled speciální pedagogiky a školská integrace. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80- 244-0698-5. VALENTA, M. Psychopedie. Teoretické základy a metodika. Praha: Parta, 2007. ISBN: 978-80-7320-099-2. VÍTKOVÁ, M. Somatopedie. Distanční studijní text. Opava: 2019. ISBN 978-80-7510-340-6 VÍTKOVÁ, M. Somatopedické aspekty. 2. přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0. VOJTOVÁ, V. Úvod do etopedie. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-155-9. VOJTOVÁ, V. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. Brno : MU, 2010, 332 s. ISBN 978-80-210-5159-1. VOTAVA, J. a kol. Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením. Praha: UK, 2003. ISBN 80- 246-0708. ZELINKOVÁ, O. Poruchy učení. Praha. Portál. 2003 ISBN 80 -7178-800-7.

A Poradenství a intervence jedinců s mentálním postižením

Okruhy

1. Pedagogika osob s mentálním postižením (Psychopedie). Pojem, předmět, cíle, postavení v systému věd.
2. Terminologická východiska, charakteristika jednotlivých stupňů mentálního postižení, klasifikace mentálního postižení, oslabení kognitivního výkonu. Etiologie mentálního postižení.
3. Osobnost žáka s mentálním postižením, psychický a somatický vývoj.
4. Poradenské služby pro žáky s mentálním postižením.
5. Poradenské služby pro žáky s poruchami autistického spektra a souběžným postižením více vadami.
6. Komunikace v poradenství (technika aktivního naslouchání, kladení otázek, parafrázování a sumarizace, podpůrné chování, fáze dialogu).
7. Systém vzdělávání dětí a žáků s mentálním postižením.
8. Rámcový vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání a základní vzdělávání.
9. Symptomatické poruchy řeči, alternativní a augmentativní systémy komunikace využívané u dětí a žáků s mentálním postižením z pohledu poradenského speciálního pedagoga.
10. Speciálněpedagogická diagnostika se zaměřením na žáky s mentálním postižením, poruchami autistického spektra a souběžným postižením více vadami z pohledu poradenského speciálního pedagoga.
11. Diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením.
12. Diagnostické domény pro žáky s poruchou autistického spektra.
13. Podpůrná opatření pro žáky s mentálním postižením a oslabením kognitivního výkonu.
14. Terapie používané v rámci poradenských služeb u dětí a žáků s mentálním postižením.
15. Žák s poruchou autistického spektra, etiologie, formy, diagnostika v rámci poradenského zařízení a specifika edukace.
16. Teorie edukace žáků s mentálním postižením. Didaktické zásady, metody, formy používané při edukaci žáků s mentálním postižením. Struktura přípravy poradenského pracovníka na intervenci.
17. Specifika výuky počátečního čtení, psaní a matematiky u žáků s mentálním postižením z pohledu poradenského speciálního pedagoga.
18. Didaktické a jiné pomůcky při edukaci žáků s mentálním postižením.
19. Souběžné postižení více vadami. Etiologie, formy, diagnostika z pohledu poradenského speciálního pedagoga a specifika edukace.

20. Legislativa týkající se školské problematiky vzdělávání a diagnostiky žáků s mentálním postižením.

Literatura

Bartoňová, M. (2013) *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*. Brno: MU.

Bartoňová, M. (2014) *Students with Intellectual Disability in Inclusive Education Settings*, Brno: MU.

Bartoňová, M., Vítková, M., Vrabel, M. (2014) *Inclusion in Education for Students with Special Educational Needs from the Perspective of Research*. Brno: MU.

Bartoňová, M., Vítková, M. et al. (2013) *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu*. Brno: MU.

Bartoňová, M., Opatřilová, D., Vítková, M. (2013) *Přístupy k dětem a mládeži se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním mimo školu*. Brno: Paido.

Bartoňová, M., Pitnerová, P., Vítková, M. et al. (2013) *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství*. Brno: Paido.

Bartoňová, M., Bytešnicková, I., Vítková, M. et. al. (2012) *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřské škole*. Brno: Paido.

Bartoňová, M., Bazalová, B., Pipeková, J. (2007) *Psychopedie*. Brno: Paido.

Bartoňová, M. (2005) *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: MU-MU.

Bartoňová, M., Opatřilová, D., Vítková, M. (2015) *Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma*. Brno: MU.

Bazalová, B. (2014) *Dítě s mentálním postižením a podpora jeho vývoje*. Praha: Portál.

Bazalová, B. (2011) *Poruchy autistického spektra. Teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti*. Brno: MU.

Bazalová, B. (2006) *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: MU.

Bazalová, B. (2011) *Poruchy autistického spektra. Teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti*. Brno: MU.

Bendová, P., Zikl, P. (2011) *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada.

Černá, M. a kol. (2008) *Česká psychopedie*. Praha: UK.

Dolejší, M. (1996) *K psychologii mentálně retardovaných*. Praha: Avicenum.

Fontana, D. (2003) *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.

Klenková, J., Bočková, B., Bytešnicková, I. (2012) *Kapitoly pro studenty logopedie*. Brno: Paido.

Knapcová, M. (2006) *Výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS*. Praha: IPPP ČR.

- Kubová, L. (1996) *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha: Tech-Market.
- Kubová, L. (1997) *Piktogramy - metodická příručka*. Praha: Tech-Market.
- Mertin, V. (1995) *Individuálně vzdělávací program*. Praha: Portál.
- Michalík, J., Baslerová, P., Felcmanová, L. a kol. (2015) *Katalog podpůrných opatření. Pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: UP.
- Müller, O. a kol. (2014) *Terapie ve speciální pedagogice*. Praha: Grada.
- Opatřilová, D., Nováková, Z., Vítková, M. et al. (2012) *Intervence u dětí se zdravotním postižením v raném věku*. Brno: Paido.
- Opatřilová, D. (2005) *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno: MU.
- Ošlejšková, H., Vítková, M. et al. (2013) *Východiska, podmínky a strategie ve vzdělávání žáků s těžkým postižením na základní škole speciální*. Brno: MU.
- Pipeková, J., Vítková, M. et al. (2014) *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*. Brno: MU.
- Pipeková, J. (ed.) (2010) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido.
- Pipeková, J., Vítková, M. et al. (2015) *Social Inclusion of People with Intellectual Disabilities*. Brno: MU.
- Popp, K., Melzer, C., Methner, A. (2013) *Förderpläne entwickeln und umsetzen*. München, Basel: Ernst Reinhardt Verlag.
- Požár, L. (1997) *Psychologia osobnosti postihnutých*. Bratislava: UK.
- Přinosilová, D. (2007) *Diagnostika ve speciální pedagogice*. Brno: Paido.
- Rubinštejnová, S. J. (1987) *Psychologie mentálně zaostalého žáka*. Praha: SPN.
- Švarcová, I. (2000) *Mentální retardace*. Praha: Portál.
- Thorová, K. (2012) *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2004) *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Valenta, M. a kol. (2015) *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál.
- Valenta, M., Müller, O. (2013) *Psychopedie*. Olomouc: Parta.
- Valenta, M. a kol. (2003) *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: UP.
- Valenta, M., Michalík, J., Lečbych, M. a kol. (2012) *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada.
- Vančová, A. (2001) *Edukácia viacnásobne postihnutých*. Bratislava: Sapiaentia.

Vašek, V. (1992) *Špeciálnopedagogická diagnostika*. Bratislava: SPN.

Vašek, V. (1999) *Pedagogika viacnásobne postihnutých*. Bratislava: Sapiaientia.

Vítek, J., Vítková, M. (2010) *Teorie a praxe v edukaci, intervenci, terapii a psychosociální podpoře jedinců se zdravotním postižením se zaměřením na neurologická onemocnění*. Brno: Paido.

B Poradenství a intervence jedinců s tělesným a souběžným postižením více vadami

Okruhy

1. Charakteristika dětského věku: novorozenecké období, kojenecké, batole, předškolní věk - charakteristika, vývojové změny, vývoj řeči, sociální vlivy, obvyklé potíže, výchovné úkoly.
2. Obecné principy psychického vývoje: faktory interakce, časová posloupnost, kvalitativní změny, dynamika faktorů duševních změn).
3. Znevýhodnění jako psychologický problém: reakce dítěte na vlastní nemoc nebo postižení.
4. Rodina dítěte s postižením: reakce rodičů na postižení, sourozenci postiženého jedince.
5. Postižení jako náročná životní situace: obecná východiska, techniky aktivního řešení, únikové techniky.
6. Raná péče: služby, organizace, tým pracovníků, podpora směrem k dítěti, podpora směrem k rodině se zaměřením na jedince s TP a jedince se souběžným postižením více vadami.
7. Poradenské služby (legislativa, organizace, specifika se zaměřením na jedince s TP a se souběžným postižením více vadami).
8. Pedagogické poradenství: cíle, kompetence, zásady, profil pracovníka.
9. Pedagogické poradenství: metody, formy a prostředky se zaměřením na raný a předškolní věk.
10. Postižení jako náročná životní situace, techniky řešení.
11. Hra a její hodnocení: hra jako diagnostický prostředek, typy hry a její kvalita, hodnocení speciálním pedagogem.
12. Kresba jako diagnostická situace: vývoj kresby, vývoj postavy, hlediska sledování a hodnocení, metody v klinické praxi.
13. Pojetí a cíle předškolního vzdělávání: úkoly, specifika, metody a formy práce, rámcové cíle, klíčové kompetence.
14. RVP PV: pojetí a vzdělávací oblasti (dílčí cíle, vzdělávací nabídka, očekávané výstupy, rizika vzdělávací záměrů, očekávané výstupy).
15. Speciálněpedagogická diagnostika školní zralosti u dětí se SVP, příprava na školu.
16. Psychosociální podmínky pro předškolní vzdělávání: prostředí a spoluúčast rodičů, vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
17. RVP ZŠS – díl I., díl II.
18. Specifika ve vzdělávání žáků se souběžným postižením více vadami (prostředí, prostředky, podmínky, metody).
19. Specifika ve vzdělávání žáků s tělesným postižením (se zaměřením na procesy učení).
20. Osobní asistence a asistent pedagoga.

Literatura

Bartoňová, M. (2013) *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*. Brno: MU.

Bartoňová, M. (2014) *Students with Intellectual Disability in Inclusive Education Settings*, Brno: MU.

- Bartoňová, M., Vítková, M., Vrabel, M. (2014) *Inclusion in Education for Students with Special Educational Needs from the Perspective of Research*. Brno: MU.
- Bartoňová, M., Vítková, M. et al. (2013) *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu*. Brno: MU.
- Novosad, L. (2009) *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Praha: Portál.
- Novosad, L. (2006) *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál.
- Klenková, J. (2000) *Možnosti stimulace preverbálních a verbálních schopností vývojově postižených dětí*. Brno: Paido.
- Opatřilová, D., Nováková, Z. (2012) *Raná podpora a intervence u dětí se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita.
- Opatřilová, D. (2010) *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s mozkovou obrnou*. Brno: Masarykova univerzita.
- Opatřilová, D. (ed). (2006) *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita.
- Ošlejšková, H., Vítková, M. et al. (2013) *Východiska, podmínky a strategie ve vzdělávání žáků s těžkým postižením na základní škole speciální*. Brno: MU.
- Přinosilová, D. (2007) *Diagnostika ve speciální pedagogice*. Brno: Paido.
- Vítek, J., Vítková, M. (2010) *Teorie a praxe v edukaci, intervenci, terapii a psychosociální podpoře jedinců se zdravotním postižením se zaměřením na neurologická onemocnění*. Brno: Praha.
- Vítková, M. (2006) *Somatopedické aspekty*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido.
- Vítková, M., Kopečný, P. (2014) *Strategies in the Education of Students with Severe Disabilities Extending into Young Adulthood*. Brno: MU.
- Vítková, M. (2004) *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno: MU, spol. s.r.o.
- Walter-Klose, Ch. (2012) *Kinder und Jugendliche mit Körperbehinderung in gemeinsamen Unterricht*. Würtzburg: Athena.

Poradenství a intervence u jedinců s narušenou komunikační schopností a se sluchovým postižením

Okruhy: logopedie

1. Logopedie - vymezení vědního a studijního oboru, předmět logopedie. Vztah logopedie k jiným vědním oborům. Historický vývoj péče o jedince s narušenou komunikační schopností. Osobnosti logopedie. Logoped, kvalifikační i osobnostní předpoklady. Logopedický asistent.
2. Komunikace, komunikační schopnosti, komunikační proces. Význam komunikace v životě člověka. Průběh a realizace komunikačního procesu. Narušená komunikační schopnost – vymezení a klasifikace.

3. Systém péče o jedince s narušenou komunikačních schopností u nás i v zahraničí. Platná legislativa v poskytování logopedické intervence.
4. Fylogeneze a ontogeneze lidské řeči, stadia vývoje dětské řeči - předřečová období a vlastní vývoj řeči. Psychomotorický vývoj dítěte a vývoj řeči. Jazykové roviny v ontogenezi řeči.
5. Fonetika, předmět výzkumu fonetiky, základní prvky mluvené řeči. Systém českých hlásek, tvoření jednotlivých hlásek. Anatomie a fyziologie mluvních orgánů - ústrojí respirační, fonační, artikulační. Inervace mluvních orgánů.
6. Speciálně pedagogická diagnostika logopedická - cíl, metody, zásady diagnostiky. Model logopedického vyšetření. Pomůcky a přístroje užívané při logopedické intervenci.
7. Poruchy vývoje řeči; formy narušeného vývoje řeči. Možnosti logopedické intervence jedinců s narušeným vývojem řeči.
8. Opožděný vývoj řeči - příčiny opoždění ve vývoji řeči, metodika logopedické intervence u dětí s opožděným vývojem řeči. Metodika rozvoje komunikační schopnosti u dětí předškolního věku. Metodika rozvoje komunikační schopnosti u dětí a žáků školního věku.
9. Dyslalie - etiologie, klasifikace, diagnostika, zásady logopedické intervence u dyslalie. Metodika korekce hlásek. Metodika korekce hlásek – postupy korekce, materiály a pomůcky. Vývojová dysfázie - etiologie, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Vzdělávání žáků s vývojovou dysfázií.
10. Neurotické a psychotické poruchy řeči - etiologie, symptomy, diagnostika a komplexní péče o osoby stížené těmito poruchami. Tumultus sermonis - etiologie, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Balbuties - etiologie, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Diferenciální diagnostika.
11. Rhinolalie - etiologie, klasifikace, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Palatolalie - etiologie, symptomatologie, charakteristické rysy palatolalie, logopedická intervence v rámci komplexní péče o osoby s palatolalií.
12. Afázie - etiologie, klasifikace, diagnostika a logopedická terapie v rámci komplexní péče o afatiky.
13. Dysartrie (vývojová, získaná) - etiologie, klasifikace, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Současné terapeutické postupy, využívané v logopedické intervenci u osob s dysartrií. Poruchy hlasu - etiologie, klasifikace, symptomatologie, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Hlasová hygiena v dětství a u dospělých osob.
14. Specifické poruchy učení, specifické poruchy řeči, logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce.
15. Narušená komunikační schopnost u osob se zdravotním postižením.
16. Narušená komunikační schopnost u osob s mentálním postižením; logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce. Metodika rozvoje komunikační schopnosti u osob s mentálním postižením
17. Narušená komunikační schopnost u osob s tělesným postižením; logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce.
18. Narušená komunikační schopnost u osob se zrakovým postižením; logopedická diagnostika a terapie; mezioborová spolupráce.
19. Alternativní a augmentativní komunikace – vymezení problematiky, charakteristika systémů užívaných v naší praxi; možnosti využití AAK při rozvoji komunikačních schopností osob se speciálními vzdělávacími potřebami.
20. Poradenský systém ve školství, SPC, PPP, střediska rané péče, úkoly a činnost poradenských orgánů. Legislativa.

Literatura

Bartoňová, M. et al. (2005) *Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido.

Bytešníková, I. (2007) *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí v předškolním věku*. Brno: MU.

- Bytešnicková, I. (2015) *Koncepce rané logopedické intervence v České republice Teorie, výzkum, terapie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Bočková, B. (2011) *Podpora žáků se specificky narušeným vývojem řeči*. Brno: MU.
- Cséfalvay, Z., Lechta, V. (2013) *Diagnostika narušené komunikační schopnosti u dospělých*. Praha: Portál.
- Gangale, D. C. (2004) *Rehabilitace orofaciální oblasti*. Praha: Grada Publishing.
- Kerekrétiová, A. (2008) *Velofaryngální dysfunkce a palatolalie: [klinicko-logopedický aspekt]*. Praha: Grada.
- Kittel, A. (1999) *Myofunkční terapie*. Praha: Grada Publishing.
- Klenková, J. *Logopedie* (2006) Praha: Grada publishing.
- Klenková, J. a kol. (2008) *Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností*. Brno: MU.
- Kopečný, P. (2014) *Logopedická intervence u osob se zdravotním postižením ve věku mladé dospělosti*. Brno: MU.
- Kraus, J. a kol. (2005) *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada Publishing.
- Lechta, V. a kol. (2003) *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál.
- Lechta, V. (2005) *Terapie narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd.. Praha: Portál.
- Lechta, V. (2008) *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. 2. vyd. Praha: Portál.
- Lechta, V. (2010) *Koktavost, integrativní přístup*. Praha: Portál.
- Lejska, M. (2003) *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido
- Love, Russel J., Webb, W. G. (2009) *Mozek a řeč*. Praha: Portál.
- Michalík, J. a kol. (2011) *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. 1. vyd.. Praha: Portál.
- Mikulajová, M., Rafajdusová, I. (1993) *Vývinová dysfázia. Špecifický narušený vývin řeči*. Bratislava.
- Neubauer, K. (2007) *Neurogení poruchy komunikace u dospělých*. 1. vyd.. Praha: Portál.
- Svoboda, M., Krejčířová, D., Vágnerová M. (2001) *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál.
- Šarounová, J. (2014) *Metody alternativní a augmentativní komunikace*. 1. vyd.. Praha: Portál.
- Škodová, E., Jedlička, I. (2007) *Klinická logopedie*. Praha: Portál.
- Vrbová, R. a kol. (2012) *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: UPOL.
- Vrbová, R. a kol. (2015) *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou opory z důvodu narušené komunikační schopnosti*. Olomouc: UPOL.

Surdopedie

1. Úvod do surdopedie – vymezení základních terminologických pojmů - obor, cíl, metody, meziorbové vztahy, předmět zájmu oboru surdopedie. Historie péče o jedince se sluchovým postižením - průkopníci vzdělávání neslyšících (ob. 16. – 17. století), rozvoj institucí, ústavů a škol pro sluchově postižené, historický vývoj koncepcí vyučování, milánský kongres, péče o jedince se sluchovým postižením v českých zemích.
2. Anatomie a fyziologie sluchového ústrojí - význam sluchu, anatomie sluchového analyzátoru.
3. Etiologie sluchového postižení - faktory negativně ovlivňující vývoj sluchového ústrojí. Klasifikace sluchových vad dle různých hledisek - důsledky sluchové vady, psychologické zvláštnosti osobnosti jedince se sluchovým postižením, presbyakuzie, tinnitus.
4. Diagnostika sluchových vad - diagnostika sluchového postižení, objektivní a subjektivní sluchové zkoušky, screeningové vyšetření sluchu.
5. Řeč jedinců se sluchovým postižením - ontogeneze řeči, stádia vývoje řeči jedinců se sluchovým postižením, přípravné období a vlastní vývoj řeči u dítěte se sluchovým postižením ve slyšící a neslyšící rodině, jazykové roviny.
6. Logopedická péče jedinců se sluchovým postižením - charakteristika mluveného projevu osob se sluchovým postižením, individuální logopedická péče, včasná sluchově-řečová výchova, vyvozování hlásek, rozvoj lexikální a gramatické stránky řeči, globální čtení.
7. Český jazyk v komunikaci neslyšících - mluvená řeč, psaná forma řeči, recepce psaného textu, úprava textu pro čtenáře se sluchovým postižením, využití nových médií a internetu v komunikaci neslyšících.
8. Komunikace - charakteristika a význam mezilidské komunikace, komunikační systémy osob se sluchovým postižením – přehled a popis, legislativní opatření. Vizuálně motorické systémy - teoretické základy znakového jazyka, znakový jazyk, prstová abeceda.
9. Tlumočnické služby pro osoby se sluchovým postižením – tlumočení z/do znakového jazyka, podmínky tlumočení, etický kodex tlumočnicka znakového jazyka, legislativní opatření.
10. Sluchová protetika - individuální sluchová protetika, přístroje a pomůcky pro individuální logopedickou péči a sluchovou výchovu, kompenzační pomůcky a jejich význam, legislativa.
11. Kochleární implantát - podmínky přidělení kochleárního implantátu, výběr kandidátů, předoperační příprava, logopedická péče po implantaci, metodika práce s kochleárním implantátem.
12. Systém vzdělávání jedinců se sluchovým postižením - předškolní zařízení, základní školy pro sluchově postižené, OU, SOU, SOŠ, SŠ pro sluchově postižené, možnost studia studentů se sluchovým postižením na VŠ.
13. Komunikační přístupy užívané ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením - speciální vyučovací metody - organizace vyučování u dětí a žáků se sluchovým postižením, orální metoda, totální komunikace, bilingvální přístup, neslyšící pedagog.
14. Inkluzivní vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením – podmínky, spolupráce s SPC, služby poskytované SPC pro sluchově postižené žákům, učitelům běžných škol a rodičům, podpůrná opatření, legislativa.
15. Včasná intervence jedinců se sluchovým postižením - raná péče, speciálně pedagogická centra, formy spolupráce s rodinou, situace rodičů dítěte se sluchovým postižením, zdravotnická péče, screening, depistáž, speciálně pedagogická diagnostika, výběr školského zařízení, včasná sluchově řečová výchova.
16. Legislativní opatření - legislativní opatření vztahující se ke vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením, zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, možnosti využívání tlumočení z/do znakového jazyka, příspěvky na kompenzační pomůcky, zdravotnická péče.
17. Komunita Neslyšících - kultura Neslyšících, organizace osob se sluchovým postižením, kluby neslyšících, volnočasové aktivity, časopisy zaměřené na problematiku sluchového postižení.

18. Sluchová vada a další kombinovaná postižení - péče o jedince se sluchovou a další přidruženou vadou, současné pojetí vícenásobného postižení, možnosti augmentativní a alternativní komunikace.
19. Hluchoslepoty - pojetí a klasifikace hluchoslepoty, etiologie, možnosti vzdělávání, organizace pro jedince s hluchoslepotou – LORM, Via, Záblesk, Klub přátel červenobílé hole.
20. Komunikační systémy osob s hluchoslepotou - charakteristika komunikačních systémů osob s hluchoslepotou - př. mluvená řeč, prstová abeceda, Braillovo písmo, Lormova abeceda, daktylografie, znakový jazyk, taktilní podoba znakového jazyka.

Literatura

Adresář služeb pro sluchově postižené 2005. Praha: FRPSP, 2005. (www.frpsp.cz)

Bartoňová, M. Pitnerová, P., Bočková, B., Doležalová, L., Klenková, J., Procházková, L. Přinosilová, D., Röderová, P., Vítková, M., Vojtová, V. (2012) *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

Barvíková, J. (2015) *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání*. Olomouc: UPOL.

Daňová, M. (2008) *Metodika úpravy textů pro znevýhodněné čtenáře*. Praha: Grada.

Doležalová, L., Hricová, L. Raná intervence u dětí se sluchovým postižením a u dětí s hluchoslepotou. In Opatřilová, D., Nováková, Z. et al. (2012) *Raná podpora a intervence u dětí se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita.

Doležalová, L. (2012) *Terciární vzdělávání studentů se sluchovým postižením v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.

Dršata, J., Havlík, R. a kolektiv autorů (2016) *Foniatry – Sluch*. Havlíčkův Brod: Tobiáš.

Holmanová, J. (2005) *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. 2. vyd. Praha: Septima.

Horáková, R. Specifika vývoje a včasná pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením. In Opatřilová, D. (2006) *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita.

Horáková, R. (2012) *Sluchové postižení – úvod do surdopedie*. Praha: Portál.

Hricová, L., Doležalová, L. Specifika přístupu k dětem se sluchovým postižením a dětem s hluchoslepotou. In Bartoňová, M., Bytešníková, I. et al. (2012) *Předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita.

Hricová, L. (2011) *Analýza komunikačních kompetencí žáků a učitelů na základních školách pro žáky se sluchovým postižením v České republice a v Německu*. Brno: MU.

Hronová, A. Motežlíková, J. (2002) *Raná komunikace mezi matkou a dítětem*. Praha: FRPSP.

Hrubý, J. (1997, 1998) *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 1. a 2. díl. Praha: Septima, 1997, 1998.

- Jabůrek, J. (1998) *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. Praha: Septima.
- Jarníková, I. (2005) *Eliška – příběh hluchoslepé holčičky*. 1. vyd. Praha: Společnost pro ranou péči.
- Jarošová, J. (1991) *Via lucis*. 1. vyd. Praha: Fokus.
- Jungwirthová, I. (2015) *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Vydání první. Praha: Portál.
- Komorná, M. (2008) *Psaná čeština českých neslyšících – čeština jako cizí jazyk*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.
- Krahulcová, B. (2014) *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra.
- Langer, J. (2007) *Komunikace osob se sluchovým postižením* (DVD). Olomouc: UP PdF.
- Langer, J., Ptáček, V., Dvořák, K. (2004) *Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk* (DVD, 4 díly). Olomouc: UP PdF
- Langer, J., Suralová, E., Horáková, R. (2006) *Taktilní znakový jazyk pro hluchoslepé, 1. díl výukového CD-ROMu*, vyd. o.s. LORM, Praha.
- Langer, J., Suralová, E., Horáková, R. (2009) *Taktilní znakový jazyk pro hluchoslepé, 2. díl výukového CD-ROMu*, vyd. o. s. LORM, Praha.
- Langer, J., Suralová, E., Horáková, R. (2010) *Taktilní znakový jazyk – Manuál a CD-ROM k výuce a studiu*, vyd. o.s. LORM, Praha.
- Lejska, M. (2003) *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido.
- Leonhardt, A. (2001) *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených*. Bratislava: Sapientia.
- Novák, A. (1994) *Foniatrie a pedaudiologie I. Poruchy komunikačního procesu způsobené sluchovými vadami*. Praha.
- Ludíková, L. (2001) *Edukace hluchoslepeho dítěte raného věku*. 1. vyd. Olomouc: UP.
- Ludíková, L. (2000) *Vzdělávání hluchoslepých I*. 1. vyd. Praha: Scientia.
- Ludíková, L. (2001) *Vzdělávání hluchoslepých III*. 1. vyd. Praha: Scientia.
- Novák, A. (1997) *Foniatrie a pedaudiologie II. Základy fyziologie a patofyziologie řeči, diagnostika a léčba poruch řeči*. Praha.
- Pitnerová, P. (2014) *Role komunikace v procesu integrace žáka se sluchovým postižením*. Brno: MU.
- Potměšil, M. (1999) *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*. Praha: Fortuna.
- Potměšil, M. (2002) *Všeobecný slovník českého znakového jazyka A-N*. Praha: Fortuna.
- Potměšil, M. (2004) *Všeobecný slovník českého znakového jazyka O-Ž*. Praha: Fortuna.
- Potměšil, M. (2003) *Čtení k surdopedii*. Olomouc: UP.

- Roučková, J. (2011) *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením: praktické návody a důležité informace*. 2. vyd. Praha: Portál.
- Slánská Bímová, P., Okrouhlíková, L. (2008) *Rysy přirozených jazyků. Český znakový jazyk jako přirozený jazyk. Lexikografie. Slovníky českého znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.
- Souralová, E. (2000) *Vzdělávání hluchoslepých II*. 1. vyd. Praha: Scientia.
- Souralová, E. (2002) *Čtení neslyšících*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.
- Svobodová, K. (1997) *Logopedická péče o děti s kochleárním implantátem*. 1. vyd. Praha: Septima.
- Seidlová Málková, G., Smolík, F. (2014) *Diagnostická baterie pro posouzení vývoje jazykových znalostí a dovedností dětí předškolního věku*. Praha: Grada.
- Smolík, F., Seidlová Málková, G. (2014) *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Praha: Grada.
- Štěrbová, D. a kol. (2005) *Hluchoslepota – lidé s ní a kolem ní*. 1. vyd. Olomouc: UP.
- Šedivá, Z. (2006) *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. Praha: Septima.
- Šlapák, I., Floriánová, P. (1999) *Kapitoly z otorinolaryngologie a foniatrie*. Brno: Paido.
- Šlapák, I. a kolektiv. (2013) *Dětská otorinolaryngologie*. Praha: Mladá fronta.
- Vágnerová, M. (2004) *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Vysuček, P. (2008b) *Prstová abeceda v českém znakovém jazyce – praktická cvičení (DVD)*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.

Poradenství a intervence jedinců se zrakovým postižením

Okruhy:

1. Paradigma oftalmopedie.
2. Historie péče o osoby se zrakovým postižením u nás a v zahraničí, současné trendy.
3. Okruh osob se zrakovým postižením.
4. Klasifikace zrakového postižení.
5. Funkční vyšetření zraku z pohledu speciálního pedagoga, zraková terapie.
6. Vybrané zrakové vady, jejich projevy a vliv na kvalitu života.
7. Fyziologie procesu vidění.
8. Vývoj zrakového vnímání a speciálně pedagogická podpora. Vliv zrakového postižení na osobnost s důrazem na věkové zvláštnosti.
9. Psychomotorický vývoj dítěte s těžkým zrakovým postižením.
10. Autonomie, akceptace postižení a kvalita života lidí s postižením zraku.
11. Raná péče, její formy a služby.
12. Význam pro dítě s postižením zraku a pro jeho rodinu.
13. Zraková stimulace, intervence.

14. Dítě s postižením zraku v předškolním věku, školní zralost a školní připravenost (předškolní výchova a rozvoj specifických dovedností, dítě s narušeným binokulárním viděním a reedukace těchto vad).
15. Dítě s postižením zraku ve školním věku. Specifika výuky. Práce asistenta pedagoga, podpůrná opatření. Vzdělávání žáků se zrakovým postižením v ČR.
16. Speciální pomůcky pro osoby se zrakovým postižením a práce s nimi. Využití výpočetní techniky ve vzdělávání žáků se zrakovým postižením.
17. Komunikace osob se zrakovým postižením. Výuka Braillova písma a jeho zápis. Přístup k informacím.
18. Profesionální příprava zrakově postižených. Volba a výkon povolání. Poskytovatelé sociálních služeb pro osoby s postižením zraku a pro jejich rodiny. Sport, výtvarné a kulturní aktivity osob nevidomých a osob s oslabeným viděním.
19. Specifické dovednosti a strategie osob nevidomých či s oslabeným viděním. Prostorová orientace a samostatný pohyb osob se zrakovým postižením.
20. Zrakové postižení jako součást kombinovaného postižení. Hluchoslepota - specifika komunikace a edukace hluchoslepých osob. Metodika Lilli Nielsen.

Literatura

- Hamadová, P., Květoňová-Švecová, L., Nováková, Z. (2007) *Oftalmopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido.
- Janková, J. et al. (2015) *Katalog podpůrných opatření. Pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. (elektronická verze)
- Finková, D., Ludíková, L., Růžičková, V. (2007) *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Jesenský, J. (2007) *Prolegomena systému tyflorehabilitace, metodiky tyflorehabilitačních výcviků a přípravy rehabilitačně-edukačních pracovníků tyflopédického spektra*. 1. vyd.. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha.
- Moravcová, D. (2004) *Zraková terapie slabozrakých a pacientů s nízkým vizem*. Praha. Triton.
- Pipeková, J. (200) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido.
- Röderová, P. Strategie ve vzdělávání žáků se zrakovým postižením ve střední škole. In Bartoňová, M., Pítnerová, P. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství*. Brno: Paido.
- Smýkal, J. (2006) *Tyfopedický lexikon jmenný*. Brno: Technické muzeum v Brně.
- Souralová, E., Ludíková, L. (2000) *Vzdělávání hluchoslepých dětí I, II*, Scientia, Praha.
- Vágnerová, M. (1995) *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: Karolinum.

Poradenství a intervence v etopedii (jedinci s poruchami chování)

Okruhy

1. Specifické edukační potřeby dětí s PCH.
2. Typologie osobnosti.
3. Vývojová specifika jako základ diagnostiky.
4. Pedagogické poradenství a intervence ve výchovně vzdělávacím procesu etopedie, vymezení spec. ped.
5. Poradenství/intervence ve vztahu k psychologickému poradenství/ k sociální práci.
6. Model informované intervence – podpora, posilování, provázení 3P intervence.
7. Komunikace jako specifický nástroj poradenství, mezioborová komunikace.
8. Nástroje pro diagnostiku chování – standardizované/specifické.
9. Poradenský rozhovor, záznam poradenského rozhovoru, Motivační rozhovory, Poradenská témata.
10. Diagnostika speciálního pedagoga se zaměřením na poruchy chování, identifikace cílů intervence, dlouhodobé cíle intervence, škálování.
11. Vedení případu, Holistický přístup k případové práci, Případová konference.
12. Ucelený poradenský systém ve školství – interní, externí PS.
13. Specifika intervence a poradenství ve školských zařízení pro žáky s problémy, s poruchami chování srovnání se zahraničím.
14. Inkluzivní trendy v institucionální výchově/Standardy ústavní výchovy/Kontext individuální intervence.
15. Koncept resilience a inkluze ve speciálněpedagogické intervenci.
16. Teoretické psychologické rámce ve speciálněpedagogické intervenci v etopedii.
17. Podpurná opatření jako metodický rámec intervence – kritický přístup.
18. Specifika intervence v kontextu odlišných potřeb cílové skupiny: Internalizované poruchy chování / Extrenalizované poruchy chování / ADHD, ADD.
19. Metody intervence individuální, skupinové/Formy intervence/Témata intervence.
20. Intervence 3P/Krizová intervence.

Literatura

Bechyňová, V. (2012) *Případové konference*. Praha: Portál.

Červenka, K., Vojtová, et al. (2013) *Východiska pro speciálněpedagogické intervence*. 1. vyd. Brno: MU.

Felcmanová, L., Habrová, M. *Katalog podpurných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/katalog-szn/katalog-szn.pdf>

Fontana, D. (2010) *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele* (3. vyd). Praha: Portál.

Furman, B. (2015) *Nikdy není pozdě na šťastné dětství: jak překonat minulost*. 1. vyd. Praha: Portál.

Goldman, L. (2015) *Jak s dětmi mluvit o smrti*. 1. vyd. Praha: Portál.

- Harry Ayers, H., Clarke, D. A. M., Murray, A. (2000) *Perspectives on behaviour: a practical guide to effective interventions for teachers* (2nd ed.). London: D. Fulton.
- Jůn, H. (2010) *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Praha: Portál, s.r.o.
- Kauffman, J. M., Brigham, F. J. (2009) *Working with troubled children*. Verona, Wis: Full Court Press.
- Kopřiva, K. (2013) *Lidský vztah jako součást profese* (7. vyd.) Praha: Portál.
- Kořínek, P. (2015) *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis.
- Křivohlavý, J. (2004) *Jak přežít vztek, zlost a agresí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Mertin, V., Krejčová, L. (2012) *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- Miková, S., Stang, J. (2015) *Typologie osobnosti u dětí*. Praha: Portál.
- Navrátil, P. (2010) *Reflexivita v posuzování životní situace klientek a klientů sociální práce*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Rieger, Z. (2011) *Návrat k rodině a domů – příprava na odchod z ústavní péče*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Recknagel, M. (2012) *Jak komunikovat chytře: tipy a triky pro zvládání obtížných rozhovorů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing.
- Říčan, P., (2004) *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o.
- Peterková, M. (2016) *Kurz dobré nálady: lépe zvládejte emoční propady a výkyvy*. Praha: Portál.
- Studie o právech dítěte*. (2011) 1. vyd. Brno: Česko-britská o.p.s.
- Ševčík, D. (2011) *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence* (1. vyd.) Praha: Portál.
- Šolcová, I. (2009) *Vývoj resilience v dětství a dospělosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing.
- Špatenková, N. (2004) *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada.
- Vodáčková, D. (2002) *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Vojtová, V. (2010) *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku poruch chování a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. 1. vyd. Brno: MU.
- Vojtová, V. a K. Červenka. (2012) *Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování*. 1. vyd. Brno: MU.
- Vojtová, V., Pavlovská, M. (2013) *Včasná intervence jako zdroj inkluzivních přístupů k dětem v riziku poruch chování* (1. vyd.) Brno: MU.
- Vojtová, V. (2003) *Poradenství v rámci školy*. In Vítková, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. 1. vyd. Brno: MU.

Vojtová, V. (2010) *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

Vojtová, V., Červenka, K. et al. (2013) *Intervence pro inkluzi*. 1. vyd. Brno: MU.

Vojtová, V., Pavlovská, M. (2013) *Včasná intervence jako zdroj inkluzivních přístupů k dětem v riziku poruch chování*. 1. vyd. Brno: MU.

Poradenství a intervence ve specifických poruchách učení

Okruhy

1. Základní terminologie, SPU a jejich odlišnost od nespecifických poruch učení. Vývoj paradigmatu SPU, proměny terapeutického přístupu k řešení SPU včetně změn institucionálního charakteru a příslušné legislativy. Systémový přístup k řešení problému.
2. Legislativa rámec vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a jeho novela č. 82/2015 Sb., příslušné vyhlášky MŠMT).
3. Příčiny specifických poruch učení. Projevy specifických poruch učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie).
4. Deficity dílčích funkcí. Primární, sekundární prevence specifických poruch učení.
5. Detailní rozbor symptomatiky ADD, ADHD. Hyperaktivita, impulzivita, poruchy pozornosti, osobnost jedince. Osobnostní rozvoj žáka s SPU (variabilita vývoje osobnosti).
6. Diagnostika specifických poruch učení, diagnostické domény.
7. Speciálně pedagogická diagnostika v běžné třídě základní a střední školy.
8. Diagnostické domény, specifika školského poradenského pracoviště (PPP), individuální a skupinová intervence.
9. Intervenční přístupy, strategie (Fernaldová, Dílčí oslabení výkonu, EEG, Biofeedback, One Brain) Reedukace SPU (zásady přístupu, metody dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie a dalších projevů SPU).
10. Podpůrná opatření v edukaci žáků se SPU na základní škole.
11. Čtenářská gramotnost, proces čtení a psaní a jeho specifika. Metody čtení a psaní v edukaci na první stupni základní školy.
12. Matematická gramotnost, dyskalkulie metody a zásady přístupu.
13. Vývoj a specifika kognitivních funkcí (sluchová percepce, zraková percepce, paměť, myšlení).
14. Lateralita, pravolevá orientace, prostorová orientace.
15. Specifika hodnocení (školský zákon, formativní hodnocení, motivační, diagnostická a sociální funkce hodnocení).
16. Narušená komunikační schopnost (fonologická fonetická, morfologicko-syntaktická, lexikální a sémantická stránka řeči u žáků se specifickými poruchami učení).
17. Systém péče a podpory v inkluzivním vzdělávání v ČR.
18. Specifika přístupů a forem v inkluzivní edukaci (podmínky, princip individualizace a diferenciacce).
19. Strategie a styly učení u žáků na základní škole.
20. Sociální inkluze (učitelé, rodiče, terapeut, žák). Studijní a profesionální orientace žáků s SPU (škola, rodina, kariérní poradenství). Přístupy a intervence k jedincům s SPU v dospělosti.

Literatura

- Bartoňová, M., Vítková, M. (2013) *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základní škole*. Brno: MU.
- Bartoňová, M. (ed.) (2012) *Specifické poruchy učení*. Brno: Paido.
- Bendl, S. (2011) *Kázeňské problémy ve škole (Aktualiz. a dopl. vyd.)*. Praha: Triton.
- Elliott, J., Place, M. (2002) *Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha: Grada.
- Kucharská, A. (ed.) (1999) *Specifické poruchy učení a chování*. (Sborník 1999) Praha: Portál.
- Matějček, Z. (1995) *Dyslexie*. Jinočany: H & H.
- Matějček, Z. (1994) *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: SPN.
- Matějček, Z. (1991) *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN.
- Novák, J. (1997) *Dyskalkulie*. Praha: Augusta.
- Pokorná V. (2010) *Vývojové poruchy učení v dětství a dospělosti*. Praha: Portál.
- Pokorná, V. (1998) *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál.
- Portešová, Š. (2011) *Rozumově nadané dítě s dyslexií*. Brno: Portál.
- Serfontein, G. (1000) *Potíže dětí s učením a chováním*. Praha: Portál.
- Švancara, J. a kol. (1974) *Diagnostika psychického vývoje*. Praha: SPN.
- Train, A. (1997) *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha: Portál.
- Zelinková, O. (1994) *Poruchy učení*. Praha: Portál.

Poradenství, diagnostika a intervence u jedinců s poruchami chování

---

1. a) Vývoj přístupů k jedincům s poruchami emocí a chování v kontextu speciální pedagogiky etopedie - medicínský x biopsychosociální model poruchy chování. Vymezte rozdíly mezi koncepty z pohledu perspektivy dítěte s poruchou chování.

b) Problematika záškoláctví jako rizikový faktor vývoje poruchy chování

---

2. a) Rizika socializačního procesu u jedince v riziku poruch chování – preventivní a intervenční aspekty v edukaci a) v přirozeném sociálním prostředí – rodina, škola.

b) Klasifikační systémy poruch chování – specifikujte systém Klugeho

---

3. a) Inkluzivní trendy v současné etopedii a jejich dopad do edukačních procesů ve školách hlavního proudu vzdělávání

b) Klasifikační systémy poruch chování – specifikujte rámcový profil Benathannové

---

4. a) Inkluzivní trendy v současné etopedii a jejich dopad do edukačních procesů v institucionální výchově – problematika přípravy na odchod do života

b) Klasifikační systémy poruch chování – specifikujte Dimenzionální klasifikaci ASEBA

---

5. a) Inkluzivní trendy v současné etopedii a jejich dopad do systému poradenství, podpory a provázení – příklady české a zahraniční praxe

b) Role nevládních organizací při edukaci v riziku poruch chování, s poruchami chování (CESOP, Podané ruce, Dům na půli cesty ...)

---

6. a) Vývoj přístupů k jedincům s poruchami emocí a chování v kontextu speciální pedagogiky – medicínský x sociální model poruchy chování. Vymezte rozdíly mezi koncepty z pohledu perspektivy dítěte s poruchou chování.

b) Role sociálního pracovníka při intervenční práci s ohroženými dětmi – spolupráce se školou

---

7. a) Vývoj přístupů k jedincům s poruchami emocí a chování v kontextu speciální pedagogiky – vymezte rozdíly mezi integrativními a inkluzivními koncepty a jejich uplatnění ve školském prostředí – situace v ČR.

b) Žáka s poruchou ADHD, ADD ve školním prostředí – vymezte charakteristiku, projevy, vzdělávací potřeby, specifika přístupů k podpoře

---

8. a) Škola jako rizikový faktor pro vývoj poruchy emocí a chování – kázeňský systém, procesy učení a výuky, klima školy – podporující a resilienční procesy

b) Porucha řízeného chování - specifika prevence, intervence a rehabilitace v individuální a sociální rovině

---

9. a) Problematika kriminality mladistvých – souvislosti s frekvencí, věkem, sociálním kontextem alternativní tresty uplatňované u mladistvých

b) Role sociálního pracovníka při intervenční práci s ohroženými dětmi – spolupráce s institucemi pro výkon ústavní a ochranné výchovy

---

10. a) Problematika segregované edukace dětí s poruchou emocí a chování v českém školském prostředí – ústavní, ochranná výchova, vzdělávání, kvalita života v dospělosti

b) Role sociálního pracovníka při intervenční práci s ohroženými dětmi – spolupráce s institucemi preventivně výchovné péče

---

11. a) Hodnocení chování jako významný faktor intervence poruch chování – pozitivní, negativní posilování; příklady aplikace v přirozeném sociálním prostředí (škola, rodina)

b) Závislostní chování – specifika prevence, vývoj, intervence a rehabilitace v individuální a sociální rovině, vliv závislostního chování na edukaci

---

12. a) Charakteristika jedince s poruchou chování – specifika potřeb v oblasti emocionální, sociální a kognitivní podpory

b) Klasifikační systémy poruch chování – specifikujte pedagogické klasifikace poruch chování

---

13. a) Vývoj přístupů k jedincům s poruchami emocí a chování v kontextu integrativních a inkluzivních přístupů v etopedii

b) Legislativní rámec ústavní výchovy

---

14. a) Perspektivní orientace edukace dítěte s poruchou emocí a chování – profesní poradenství, individuální plán přechodu

b) Agresivní chování – specifické potřeby intervence

---

15. a) Období formování pedopatologie a nápravné pedagogiky – přístupy k dětem s poruchami chování, terminologie, edukace

b) Edukace jedinců v riziku poruch chování a s poruchou chování ve středisku výchovné péče.

---

16. a) Perspektivní orientace edukace dítěte s poruchou emocí a chování – koncept resilience jako zdroj kvality života cílové skupiny etopedie

b) Režimová opatření pro podporu žádoucího chování ve školách, ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

---

17. a) Škola jako rizikový faktor pro vývoj poruchy emocí a chování – kázeňský systém, procesy učení a výuky, klima školy

b) Probace a mediace v případech mladistvého pachatele, alternativní tresty

---

18. a) Období formování etopédie jako disciplíny speciální pedagogiky

b) Problematika diagnostického procesu v DDÚ, v DÚM – postupy, cíle, perspektivní orientace

---

19. a) Problematika etiologie poruch chování

b) Význam klasifikace poruch chování ve speciální pedagogice – příklady pedagogických klasifikací poruch chování

---

20. a) Charakteristika jedince s poruchou chování – vývojová dimenze poruchy chování, specifika edukačních potřeb, problematika vývojových odlišností v chování dítěte/mladistvého a problémy/poruchou chování

b) Spolupráce školy a rodiny při podpoře dítěte v riziku poruch chování – obecně, se zaměřením na sociálně vyloučené lokality

---